

MESLEK YÜKSEKOKULLARI İŞ HAYATI İLİŞKİLERİ(*)

Doç. Dr. Yüksel KAVAK (*)

Problem Durumu

Dünya yükseköğretim tarihi incelendiğinde, yükseköğretimin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmelere paralel olarak yapısal ve fonksiyonel değişikliklere uğradığı görülmektedir. Bu değişim sürecinde kısa süreli yükseköğretim kurumlarının (short - cycle higher education) da önemli bir yeri vardır.

XX. yüzyılda, özellikle II. Dünya Savaşından sonra "üniversite dışı sektör" olarak adlandırılan bu tür yükseköğretim kurumları, hem artan yükseköğrenim talebini hem de ara insangücü talebini karşılamak üzere pekçok ülkede geniş ölçüde yayılmışlardır (Eide, 1985: 74).

Günümüzde, Avusturya ve İtalya dışında, yükseköğretimin sağlandığı tek kuruluşların üniversiteler olduğu hiçbir OECD ülkesi yoktur. Her yerde... çeşitli açılardan üniversitelerden farklı olan üniversite dışı kuruluşlar vardır (OECD, 1987: 28).

Bu tür kurumların bazı OECD ülkeleri yükseköğretim sistemi içindeki payları Tablo: 1'de verilmektedir.

Ülkemizde, ara insangücü yetiştirme konusunun ortaöğretim sonrasında ele alınmasının geçmişi 1950'lerdeki Tekniker Okullarına dayanmaktadır. Bunu 1965 - 71 yılları arasında Yüksek Tekniker Okulları, 1974 - 81 döneminde üniversitelere bağlı Önlisans Okulları ve MEB bünyesindeki YAY-KUR Meslek Yüksek Okulu uygulamaları izlemiştir. Söz konusu okullar 1981 yükseköğretim düzenlemesinin ardından üniversitelerin çatısı altına alınmışlardır. Tarihsel gelişimle ilgili sayısal veriler Tablo : 2'den izlenebilir.

Kısa süreli yükseköğretim kurumları ekonomik ve sosyal talebi karşılamının yanında bir "yenilikler kurumu" olarak nitelendirilmektedir. Bir başka deyişle, bu okullar, geleneksel uygulamalar içinde yerine getirilmesi güç olan işlevleri üstlenmiş

(*) 25-26-27 Kasım 1991 tarihlerinde düzenlenen İzmir Birinci Eğitim Kongresine sunulmuş bildiri.

(**) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

kurumlardır. Bunlardan bazıları sürekli eğitim (yetişkin eğitimi, yeniden eğitim vb.), bölgesel kalkınmaya katılma, ortaklaşa eğitim programları ve çeşitli toplum hizmetleridir (Furth, 1973: 21-22; Schultz, 1973: 317-25).

TABLO : 1
Bazı OECD Ülkelerinde Kısa Süreli Yükseköğretim Öğrencilerinin Toplam Yükseköğretim İçindeki Oranları

Ülkeler	1960-61	1969-70	1986-87
Avustralya	-	-	28.3
Belçika	41.0	41.9	45.2
Kanada	-	-	28.4
Fransa	14.1	13.9	19.8
Japonya	11.5	16.0	18.5
Norveç	-	30.0	65.4
Türkiye	-	1.5	11.4
ABD	12.6	19.5	38.5

- Kaynak : 1. OECD, **Short-Cycle Higher Education**. Paris 1973: 395.
2. OECD, **Education in OECD Countries 1986-87**. Paris: 1989.

Karasar'ın (1981: 32-33) belirttiği gibi önlisans kurumları, özellikle bağımsız olanlar, hizmet götördükleri toplum (yerel çevre) ile çok yakın ilişki içindedirler. Bu ilişki ve etkileşim ABD (Diener, 1985: 91-95), Fransa (Inventory..., 1985: 143), Norveç (Sørheim, 1973: 53-59; Cerych, 1987: 7-9) ve Avustralya'daki (Dawkins, 1987: 75) kısa süreli kurumlar için ayrı ayrı vurgulanmaktadır. Bu tür uygulamalarla ilgili bazı örnekler aşağıda verilmektedir.

ABD'de eğitim ile iş hayatı arasındaki ilişkileri düzenlemede anahtar rolü oynayan ve eğitim - işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan değişik organlar vardır. Bunlardan bazıları; danışma kurulları (konseyleri), mütevelli heyetleri, okul-endüstri ilişki merkezleridir (Kaya, 1983: 13-15; Karasar, 1981: 32-33). Çeşitli ülkelerdeki benzer düzenlemeler de tümüyle okullar ile iş hayatı arasındaki bağları güçlendirmeye yöneliktir.

TABLO : 2
Türkiye'deki Kısa Süreli
Yükseköğretim Kurumlarının Sayısal Gelişimi

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Tekniker Okulları			
1952-53	5	192	-
1962-63	26	3.399	456
1968-69	23	2.848	110
Yüksek Tekniker Okulları			
1965-66	2	865	12
1968-69	2	2.127	76
1971-72	2	213	45
Ön Lisans Okulları			
1974-75	1	1.344	18
1975-76	7	2.813	75
1978-79	1	484	59
YAY-KUR Meslek Yüksek Okulları			
1975-76	24	3.962	75
1977-78	46	10.294	161
1981-82	56	11.740	1.141
Meslek Yüksek Okulları (Üniversiteler)			
1983-84	54	19.682	480
1990-91	141	70.801	1.279

Not : Ön Lisans Okullarının 6'sı 1977-78 öğretim yılında kapanmıştır.

- Kaynak : 1. DİE. Milli Eğitim Hareketleri 1942 - 72. Ankara: 1973
2. DİE. Milli Eğitim İstatistikleri Yükseköğretim 1965 - 67. Ankara: 1969.
3. DİE. Milli Eğitim İstatistikleri Yükseköğretim 1970-74. Ankara : 1977.
4. DİE. Milli Eğitim İstatistikleri Yükseköğretim 1974-78. Ankara : 1980.
5. ÖSYM, 1983 - 84 ve 1990 - 91 Yılı Yükseköğretim İstatistikleri.

ABD, Norveç, Kanada ve Avustralya uygulamalarında, işletmeler ile okulların ilişki biçimleri arasında; ortak eğitim projeleri, öğrencileri iş hayatına hazırlamaya dönük ortaklaşa eğitim programları (Co-operative education), öğretim elemanı alışverişi ve danışmanlık hizmetlerinin yer aldığı belirtilmektedir (Schultz, 1973: 317-25; Sørheim, 1973: 53-59; Dawkins, 1987: 75; Inventory..., 1985: 136).

ABD ve Kanada'daki uygulamalarda öğrenciyi işletme ve okulun birlikte istihdam hazırlamasına yönelik "ortaklaşa eğitim programları" kurumsallaşmıştır. Bu uygulamaların öğrenci, okul ve işveren için ayrı ayrı avantajları bulunmaktadır. Örneğin; öğrenciler kuram-uygulama arasındaki eksikliği kapatma ve daha iyi iş bulma fırsatlarını elde ederken, işverenler de gelecekteki işgören adayların deneme ve onları en az maliyetle işe hazırlama olanağı elde etmektedirler. Okullar ise, endüstriyle ilişkilerini güçlendirme ve daha çok öğrenci ve işverene hizmet etme fırsatını bulmaktadırlar (Schultz, 1973: 323-25; Inventory..., 1985: 136).

Öğretim elemanı alışverişi konusundaki Norveç örneğinde ise; "özellikle mesleki yönelimli kurslarda, endüstri ve hizmet sektörlerindeki uzmanlardan, sistematik ve yaygın bir biçimde part-time olarak yararlanıldığı" belirtilmektedir (Sørheim, 1973: 73).

Evrensel uygulamaların ışığında, ülkemizdeki eğitim-iş hayatı ilişkileri incelendiğinde, üniversite-endüstri ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli çabaların (Bazı üniversiteler ile Ticaret ve Sanayi Odalarının ortaklaşa oluşturdukları üniversite-sanayi işbirliği merkezleri ile teknopark kurma girişimleri vb.) varlığı (DPT, 1989; Saatçioğlu, 1990) bir yana bırakılarak, meslek yüksek okulları ile iş hayatı arasındaki ilişkiler şöyle ortaya konabilir:

Yukarıda da belirtildiği gibi, 1975-76 öğretim yılında MEB'na bağlı olarak kurulan ve istihdama yönelik olan YAY-KUR meslek yüksek okulları uygulamasında, bu okullar ile iş hayatı arasındaki ilişki ve etkileşimi öngören düzenlemeler arasında, stajlar (tüm öğretim boyunca en az 40 iş günü), danışma kurulları, kamu kurum ve kuruluşlarının olanaklarından yararlanma, uygulama alanındaki uzmanları öğretici olarak kullanma konularına yer verilmiştir (MYO Yön., 31.12.1980). Öngörülen bu düzenlemelerin uygulamaya nasıl yansıdığını gösteren kapsamlı araştırmalara rastlanmamakla birlikte bazı değerlendirmeler ve görüşler şöyledir:

MEB'nın tesbitlerine göre; öğrencilere staj vb. uygulamalar yaptırılmak isteniyorsa da ortak bir uygulamanın bulunmadığı, yerel (danışma) kurullarına okul yönetimlerinde söz hakkı verildiğinin bazı (beş) okullarca rapor edildiği ifade edilmektedir (Karasar, 1981: 63). Karhan'a göre de (1983: 3-4); MEB bünyesinde bu okullar yeterli gelişmeyi gösterememiştir. Çevre ile ilişkiler bunlardan bazılarının

gelişmesine ve vasıflı elemanlar yetiştirmesine yol açmış ise de kamu kuruluşlarının tesis ve elemanlarından yararlanmayı sağlamak amacıyla çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı (Mart 1976) işlememiştir. Diğer taraftan Karasar'ın (1981: 80) yaptığı araştırmada, denekler (işveren, öğretim elemanı, mühendis), istihdama dönmük önlisans teknik eğitim programlarında öğreticilik için pratiği ve iş tecrübesi olan teknik elemanlara yer verilmesi görüşüne geniş ölçüde katılmışlardır.

Meslek Yüksek Okulları için yeni bir dönem olan 1981 yükseköğretim düzenlemesinin temel hedeflerinden birisi Türk ekonomisinin ara insan gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla bu okullara öncelik vermek idi (YÖK, 1988: 13). Nitekim, bu önceliğin sonucu olarak kaydedilen bazı sayısal gelişmeler Tablo: 2'de görülmüştü. Diğer taraftan, MYO'larını hizmet ettikleri kesimle bütünleştirme yönünde de bazı adımlar atılmıştır. Bunlar, geçmişteki staj, uygulama alanından öğretim elemanı temini gibi konuların yanında, kamu kurum ve kuruluşlarının olanaklarından yararlanmayla ilgili yasa* ve yönetmeliğin** yeniden ele alınması, özellikle YÖK/DB proje kapsamındaki okullarda başlatılan "Endüstriye Dayalı Öğretim" yaklaşımı ve "Yerel Danışma Kurulları" oluşturulmasıdır. Bu son iki düzenlemenin MYO'ları - iş hayatı ilişkilerine yeni boyutlar getirmesi beklenebilir. Bu bağlamda, YÖK ile işveren, işçi ve kamu kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla MYO - Sanayi Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur (8 Ekim 1985). Bu işbirliği çerçevesinde Türk Eğitim Vakfının koordinatörlüğünde "Entegre Eğitim Projesi" uygulamaya konulmuştur (Baloğlu, 1990: 135-36). İş hayatı ile ilişkileri geliştirmeye yönelik en son düzenleme de merkezi nitelikli "Endüstriyel Eğitim Projesi Politika Kurulu" nun oluşturulmasıdır.

Ancak, tüm bu değişme ve/veya gelişmelere karşın sistemin bazı güçlükler içinde bulunduğunu gösteren olgu ve görüşler de vardır. Araştırma amacı da dikkate alınarak, belli başlı güçlükler arasında şunlar sayılabilir: Uygulamalı öğretim bakımından sanayi-okul işbirliğinin sağlanamaması (Baloğlu, 1990:135), uygulama alanı ile ilişkilerin geliştirilmesi ve staj konusundaki yetersizlikler (Akın-Uğur, 1986: 141), mezunların istihdam sorunu (Yıldız - Akın, 1988: 17; Akın - Uğur, 1986: 142), örgün eğitim - öğretimin yanında yürütülmesi gereken yetişkin eğitimi ve danışmanlık etkinliklerinin sınırlılığı (Kavak, 1990; Şen, 1986), kamu kurum ve kuruluşlarının olanaklarından yararlanmadaki güçlükler (Karhan, 1983; 4) ve okul - uygulama alanı işbirliğinde karşılaşılan sorunlar (DPT, 1987: 15).

* Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı K.H.K.'nin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 28.3.1983 (2809 Sayı).

** Yükseköğretim Kurumlarının Bakanlıklar ile Onlara Bağlı Kurum ve Kuruluşlardan Yararlanma Yönetmeliği, 13.12.1983 Tarih ve 18250 Sayılı Resmi Gazete.

İşte bu çalışma, Meslek Yüksek Okulları ile iş hayatı arasındaki ilişkilerin durumu, söz konusu okul müdürlerinin görüşlerine dayanarak belirleme ve tartışmaya yönelmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksekokulları ile iş hayatı arasındaki ilişkileri varolan durumuyla ortaya koymak ve irdelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Öğretim elemanı temini konusunda uygulama alanından hangi ölçüde yararlanılmaktadır?
2. Staj veya Endüstriye Dayalı Öğretim çalışmaları nasıl yürütülmektedir?
3. Mezunların istihdamı konusundaki görüşler nelerdir?
4. Toplum hizmetlerine yönelik etkinlikler (yaygın eğitim ve danışmanlık) açısından durum nedir?
5. Kamu kurum ve kuruluşlarının olanaklarından hangi ölçüde yararlanılmaktadır?
6. "Danışma Kurulu" ile ilgili uygulama ve görüşler nelerdir?

Sayıtlar

Araştırmanın temel sayıtları şunlardır:

1. Anket yoluyla toplanan veriler, yeterince geçerli ve güvenilirler.
2. Araştırmaya katılanlar evreni temsil edebilirler.

Sınırlamalar

Araştırma:

1. 1987 - 88 ve daha önceki öğretim yıllarından beri faaliyette bulunan MYO'ları,
 2. Amaç bölümünde belirtilen ilişki boyutları,
 3. Mevcut durumun ortaya konması ve irdelenmesi
- ile sınırlıdır.
4. "Sanat programı" bölümleri araştırmaya dahil edilmemiştir.

Yöntem

Araştırma evreni, Türkiye'deki üniversiteler bünyesinde ve en az üç eğitim-öğretim yılından beri (1987 - 88'den önce kurulmuş) faaliyette bulunan 76 Meslek Yüksek Okulu (Sağlık Hizmetleri, Teknik ve Sosyal Bilimler MYO'ları da dahil) müdüründen oluşmaktadır.

Araştırmayla ilgili veriler literatür taraması ve "anket" yoluyla kaynak kişilerden elde edilmiştir. Uygulanan 76 anketin 70'ine (% 92.1) yanıt alınmıştır. Anket, Hazi-
ran - Ağustos 1990 döneminde uygulanmıştır.

Elde edilen veriler, tür ve niteliğine göre frekans dağılımı, yüzdeler veya aritmetik ortalamalar ile özetlenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma amaçlarına ilişkin bulgular ayrı ayrı sunulup, yorumlanmıştır.

1. Öğretim elemanı temini konusunda uygulama alanından hangi ölçüde yararlanılmaktadır?

Eğitim sisteminin en stratejik unsuru olan öğretim elemanı boyutunda, MYO'ların iş hayatı ile ilişki düzeylerini gösteren veriler Tablo: 3 ve 4'de sunulmaktadır.

Tablolardan da izlenebileceği gibi, MYO öğretim elemanlarının % 48.6'sının kadrolu % 51.4'ünün de ücretli olduğu görülmektedir. Diğer yükseköğretim kurumlarından gelenler bir yana bırakıldığında, MYO'larının uygulama alanından (kamu + özel sektör) görmüş oldukları destek, toplam öğretim elemanlarının 1/3'ü düzeyindedir.

İş hayatının okula desteği olarak değerlendirilmesi gereken bu duruma göre, uygulama alanından gelenlerin % 67'si kamu, % 33'ü özel sektörde görevli bulunmaktadır. Ücretli görevlendirme olgusu, MYO'larının öğretim elemanı açığının bir göstergesi olarak değerlendirilmemelidir. Aksine, iş hayatının içinden gelen deneyimli elemanların bu okullarda görev alması arzulanan bir durumdur. Nitekim, TÜBİTAK Önlisans Eğitimi Bilimsel Toplantısı Sonuç Raporu (Karasar, 1981: 213) ile Karhan (1983: 4) ve Ural da (1983:2) bu konunun önemine dikkat çekmektedirler.

2. Staj veya Endüstriye Dayalı Öğretim Çalışmaları nasıl yürütülmektedir?

Kuramsal eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olarak gerçek iş ortamında yürütülen ve iş hayatıyla ilişkilerde önemli bir yer tutan staj çalışmalarlarıyla ilgili bulgular şöyle özetlenebilir:

TABLO : 3
Öğretim Elemanlarının Dağılımı

Statü	Sayı	%
Kadrolu	1.261	48.6
Ücretli	1.330	51.4
Toplam	2.591	100.0

TABLO : 4
Ücretli Öğretim Elemanlarının Dağılımı

Sektör	Sayı	%
Kamu	527	39.6
Özel	262	19.6
Diğer Yükseköğretim Kur.	541	40.6
Toplam	1.330	100.0

TABLO : 5
Öğrencilere Staj Yaptırma Durumunun Dağılımı

Bölümün Adı	Bölüm Sayısı	Evet		Hayır	
		Sayı	%	Sayı	%
Teknik	65	63	96.9	2	3.0
İk. ve İd.	48	45	93.7	3	6.3
Sağlık	10	10	100.0	0	0.0
Toplam	123	118	95.9	5	4.1

2.1. MYO'larının hemen hemen tamamında (% 95.9) ve tüm bölümlerde staj uygulaması vardır (Tablo : 5) ve genellikle yaz dönemlerinde yürütülmektedir.

2.2. Staj süreleri çoğunlukla (% 70) iki yıl için 30-40 işgünüdür. DB projesi kapsamındaki okullarda bu süre her öğretim yılı için 12-13 haftadır.

2.3. Staj için uygun işyeri bulma konusunda, okul müdürlerinin % 21.3'ü "hemen hemen her zaman" güçlük çektiklerini belirtmektedir. "Ara sıra" güçlük çekenlerle birlikte bu oran % 74.5'e yükselmektedir. En fazla güçlük çekilen alanın ise "teknik programlar" olduğu görülmektedir (Tablo 6).

2.4. Staj için işyeri bulmada en sık başvuru yolu "işyerleri ile doğrudan temas kurma"dır. Bunu "işyerlerinin talepleri" izlemektedir (Tablo 7).

TABLO : 6
Staj İçin Uygun İşyeri Bulma Durumlarının Dağılımı

Bölümün Adı	Hemen hemen her zaman güçlük çekiliyor	Ara sıra güçlük çekiliyor	Hiçbir zaman güçlük çekilmiyor
Teknik	27.6	53.8	18.4
İk. ve İd.	14.8	55.3	29.7
Sağlık	10.0	40.0	50.0
Ortalama	21.3	53.2	25.4

TABLO : 7
Staj İçin Uygun İşyeri Bulma Yöntemlerinin Dağılımı

İşyeri Bulma Yöntemleri	Sayı
Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla	41
Ticaret ve Sanayi Odaları Kanalıyla	31
İşyerleri ile doğrudan temas kurarak	66
İşyerlerinin talepleri ile	47
Öğrencilerin kendi girişimleriyle	32

2.5. Stajyer öğrencilerin denetlenme durumuna ilişkin bulgular incelendiğinde (Tablo: 8), MYO'ların 22'sinde (% 31.4) hiç denetim yapılmadığı gözlenmektedir. Buna karşılık 40 okulda öğrencilerin her staj döneminde en az bir kez denetlendiği belirtilmektedir.

2.6. "Stajların hangi ölçüde amaca uygun olarak yürütüldüğüne" ilişkin soruya verilen yanıtlar; (Tablo : 9) "orta" derecede (% 58.6) yoğunlaşmaktadır. Stajların tamamen (çok) amaca yönelik olduğunu belirten görüşler ise % 20'dir.

Stajlarla ilgili bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, şu görüşlere yer verilebilir: Ülkemizde genel olarak, gerek ortaöğretim kademesindeki mesleki - teknik öğretim kurumları, gerekse yükseköğretim kademesinde, endüstriyle işbirliğine dayalı staj veya uygulamalı eğitim çalışmalarının istenilen düzeyde olmadığı konusunda yaygın bir kanı vardır. Bu görüş, bir DPT dokümanı (1987: 15) ve Akın - Uğur (1986: 141) tarafından da vurgulanmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, staj için uygun işyeri bulmada karşılaşılan güçlükler ve stajyer öğrencilerin denetim yetersizliklerinin, MYO'larında stajların amaca dönüklük derecesini sınırladığı söylenebilir. Bununla birlikte, staj için işyerleri ile doğrudan temaslar ve işyerlerinin talep düzeyi ile YÖK/DB Endüstriyel Eğitim Projesi çerçevesinde Türk Eğitim Vakfının aracılığıyla yürütülen "endüstriye dayalı öğretim" uygulamaları (Baloğlu, 1990; 135-36) ve bunların giderek yaygınlaşması MYO düzeyinde kurumsallaşabilecek ilişkiler için bazı ipuçları vermektedir.

Gerek Loens'in (IKV, 1989 : 56) "Ekonomik açıdan, eğitimin daha sonra mesleğin yürütülmesi sırasında karşılaşılabilecek koşullara en yakın ortamda verilmesi esastır" görüşü, gerekse Tosun'un (1975: 8); "Günümüzde sadece teknik alanlar değil, ... değişiklikler nedeniyle iktisat ve işletmecilik gibi sosyal bilimlerde de staj çalışması zorunlu hale gelmiştir" görüşleri de dikkate alınarak, MYO öğrencilerinin staj çalışmalarına daha fazla özen gösterilmesi gereği vurgulanabilir.

3. Eğitim kurumları ile iş hayatı arasındaki en geleneksel ilişki biçimi mezunların istihdamıdır. İşgücü piyasasının taleplerine uygun eleman yetiştirmek bir eğitim kurumunun ekonomik işlevleri arasında yer alır. Böyle bir yaklaşımın gereği olarak okul yönetimleri, eğitim-istihdam ilişkilerini sürekli olarak izlemek ve alınacak dönütlerin ışığında uygulamalarını gözden geçirmek durumundadırlar. MYO mezunlarının istihdamına yönelik bulgular şöyle ortaya konabilir:

3.1 Okul müdürlerinin görüşlerine göre, her üç bölüm mezunlarının da yarısından fazlası kamu sektörünü tercih etmektedir. Özel sektörü tercih edenlerin oranı "teknik" ve "iktisadi ve idari" programlar bölümlerinde 1/3 civarındadır (Tablo : 10). Özellikle "kendi işyerini kurma" yani müteşebbis yetiştirme ve Çıraklık Eğitim

Merkezlerine öğretmen olma konularının gündemde pek yer almadığı görülmektedir. Ancak, potansiyel istihdam alanı olarak bu iki alan üzerinde de dikkatle durulmalıdır.

TABLO : 8
Stajyer Öğrencileri Denetleme Durumunun Dağılımı

Denetleme Sıklığı	Sayı	%
Hiç denetlenmemektedir	22	31.4
Her dönemde en az bir kez denetlenmektedir	14	20.0
Belli aralıklarla bir kaç kez denetlenmektedir	22	31.4
Sürekli denetlenmektedir	4	5.7
Diğer*	8	11.4

* Olanak olursa denetleniyor, sadece il içindekiler denetlenebiliyor, gerekli hallerde denetim yapılıyor.

TABLO : 9
Stajların Amaca Uygunluk Derecesinin Dağılımı

Amaca Dönüklük Derecesi	Sayı	%
Hiç	1	1.4
Az	14	20.0
Orta	41	58.6
Çok	14	20.0
Toplam	70	100.0

3.2. Mezunların kısa sürede iş bulabilme şansları konusundaki görüşler; teknik ve sosyal alanlarda "orta" derecede yoğunlaşırken, sağlık alanında "yüksek" derecesinde yığılmaktadır (Tablo: 11).

3.3. Staj-istihdam ilişkisiyle ilgili dağılımlar Tablo: 12'de görülmektedir. Bulgulara göre, bölüm değişkeninden bağımsız olarak, okul müdürlerinin hemen hemen

tamamı (% 91.1), stajların, öğrencilerin istihdamına katkıda bulunduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Doğan - Alkan - Sezgin (1980: 188-89), Otmanbölük - Yavuzşen (1986: 95) ve Akhun'un (1987:209) görüş veya tesbitleri de bu bulgular ile paralellik göstermektedir.

TABLO : 10
En Çok Tercih Edilen İstihdam Alanlarının Dağılımı

İstihdam Alanı	Teknik		İk. ve İd.		Sağlık	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kamu Sektörü	41	63.1	30	62.5	9	90.0
Özel Sektör	21	32.3	18	37.5	1	10.0
MEB Çıraklık Eğt. Mrk.	2	3.1	-	-	-	-
Kendi işyerleri	-	-	-	-	-	-
Fikrim yok	1	1.5	-	-	-	-
Diğer	-	-	-	-	-	-
Toplam	65	100.0	48	100.0	10	100.0

TABLO : 11
Mezunların İş Bulma Şanslarının Dağılımı

Bölümün Adı	Zayıf	Orta	Yüksek
Teknik	16.9	47.6	35.3
İk. ve İd.	20.8	56.2	22.9
Sağlık	20.0	30.0	50.0
Ortalama	18.6	49.5	31.7

Bu sonuçlar, hem ekonominin taleplerine uygun işgücü yetiştirilmesi hem de mezunların istihdam güvenliği açısından, okul endüstri bütünleşmesine dayalı ortaklaşa eğitim uygulamalarının geliştirilmesi yönündeki görüşleri güçlendirmektedir.

TABLO : 12
Staj - İstihdam İlişkisi

Bölümün Adı	Evet	Hayır	Fikrim Yok
Teknik	90.7	7.6	1.5
İk. ve İd.	93.7	4.2	2.1
Sağlık	80.0	20.0	-
Toplam	91.1	7.3	1.6

4. Evrensel perspektif içinde, MYO'ları, sadece örgün eğitim-öğretim yapan kurumlar değil, pek çok OECD ülke uygulamalarında görüldüğü gibi, yerel topluma yönelik yaygın eğitim ve danışmanlık (proje, bilirkişilik, bilimsel görüş, fizibilite etüdü vb.) hizmetlerini de üstlenmiş kurumlardır. İş hayatı ile ilişki kurmada önemli rol oynayan bu tür hizmetler için ülkemiz MYO'larının hangi ölçüde yatkın olduğuna ilişkin bulgular şöyle özetlenebilir:

4.1. Araştırmaya katılan 70 okuldan 25'inin (% 35.7), çeşitli kurumların personeli ile diğer kesimlere yaygın eğitim (kısa süreli kurs, seminer vb.) hizmeti verdiği görülmektedir. Bu tür hizmetlerden bir yıllık dönemde (Mayıs 1989 - Nisan 1990) 1176 kişi yararlanmıştı. Katılımcıların % 42'sinin kamu personeli, % 20'sinin de özel sektör personeli olduğu görülmektedir. Belli başlı kurs konuları arasında; bilgisayar, yabancı dil, sekreterlik, kaynakçılık, halkla ilişkiler gibi konular sayılabilir (Tablo: 13).

V. BYKP'nda (1985: 139), MYO'larının plan dönemi içinde 20 bini teknik dallarda olmak üzere en az 100 bin kişiye meslek kazandırıcı nitelikte yaygın eğitim olanağı sağlaması öngörülmektedir. Araştırma bulgusu, her ne kadar tam rakamları vermese de, 1985-89 döneminde sözkonusu hedefe ulaşılmış olabileceğini söylemek güçtür. Bununla birlikte, MYO'larının yaygın eğitime yönelik bir potansiyel fonksiyona sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Çevrenin "danışma merkezi" olarak ele alındığında, 70 MYO'ndan 25'inin danışmanlık hizmeti verdiği görülmektedir (Tablo: 14). Danışmanlık taleplerinin dağılımında özel sektör taleplerinin daha çok olduğu dikkati çekmektedir (Tablo: 15).

TABLO : 13
Yaygın Eğitim Hizmetlerinin Sayısal Görünümü
(Mayıs 1989 - Nisan 1990)

Konu	Devam eden kişi sayısı	Kamu Personeli	Özel sektör Personeli	Diğer Kişiler
Bilgisayar	677	311	119	247
Yabancı Dil	144	34	9	101
Sekreterlik	90	80	10	-
Kaynakçılık	60	-	60	-
Halkla İlişkiler	45	30	15	-
Diğer*	160	35	17	108
Toplam	1176	490	230	456

* Otelcilik-turizm, elektrik, inşaat, seramik, ithalat-ihracat, bilgisayarlı muhasebe uygulamaları vb.

TABLO : 14
Danışmanlık Hizmeti Verme Durumu

Görüş	Sayı	%
Evet	25	35.7
Hayır	45	64.3
Toplam	70	100.0

TABLO : 15
Danışmanlık Taleplerinin Dağılımı

Sektör	Sayı	%
Kamu Sektörü	6	24.0
Özel Sektör	11	44.0
Her ikisi de aynı oranda	8	32.0
Toplam	25	100.0

4.3. MYO'larının toplum hizmetlerinden döner sermaye kanalıyla elde ettikleri ek kaynakların dağılımı Tablo: 16'da yer almaktadır. Bu dağılıma göre, okulların yarısından fazlasının (% 58.8) döner sermaye aracılığıyla elde ettiği gelir toplam bütçesinin % 1'inden azdır. 11 okulda ise bu oran % 2-5 arasındadır.

Bu bulgular, MYO'larının toplum hizmetlerine yönelik etkinliklerinin henüz başlangıç aşamasında olduğu, ancak, gelecek için ümit verici bir altyapının oluştuğu biçiminde değerlendirilebilir.

TABLO : 16
Döner Sermaye Gelirlerinin Dağılımı

Bütçeye Oranı	Sayı	%
% 1'den az	20	58.8
% 2-5	11	32.3
% 6-10	1	2.9
% 10'dan fazla	2	5.8

5. 2809 sayılı Yasa'nın* 4. maddesi ve buna dayanarak çıkarılan yönetmelik*, özellikle MYO'larının eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülebilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının olanaklarından yararlanılmasını öngörmektedir. Bu yönetmeliğin uygulamaya nasıl yansıdığı Tablo: 17'den izlenebilir. MYO'larının kamu kuruluşlarından en çok (ara sıra ve sık sık) "staj ve uygulama yeri" olarak yararlandıkları görülmektedir. Bunu "öğretim elemanı temini" izlemektedir. Tesis-atölye ve araç-gereç temininde daha sınırlı bir yararlanmanın söz konusu olduğu söylenebilir.

TABLO : 17
Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Olanaklarından Yararlanma Derecesi

Yararlanma Türü	Hiç	Çok az	Ara sıra	Sık sık
Tesis-atölye ve araç gereç temini	25.7	32.8	32.8	8.5
Öğretim elemanı temini	12.8	28.5	38.5	20.0
Staj ve uygulama yeri	8.5	20.0	37.1	34.2

* Sayfa 99'a bakınız.

MYO'larının gelişmesi açısından önemli olan kamu desteğinin istenilen düzeyde olmaması, okul yönetimleri ile kamu yönetimleri arasındaki ilişkilerin yoğunlaştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu konuda, özellikle işletmeci kamu kurumlarının (MKE, Etibank, Demir - Çelik İşletmeleri, PTT vb.) desteği MYO olgusuna ivme kazandırabilir.

6. Okullar ile ticaret ve sanayi kesimleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde köprü görevini yerine getirebilecek mekanizmalardan birisi de yerel danışma kurullarıdır. YÖK/DB Endüstriyel Eğitim Projesiyle, proje kapsamında yer alan okullarda kurulması öngörülen, diğer MYO'larına da tavsiye edilen Danışma Kurulları ile ilgili durum şöyle özetlenebilir:

Araştırma kapsamında yer alan 70 MYO'ndan 44'ünde (% 62.8) danışma kurulunun oluşturulduğu görülmektedir. Danışma Kurullarının hangi konularda okulların gelişmesine katkıda bulunabileceğine ilişkin görüşler (Tablo: 18) incelendiğinde;

"Öğretim programlarının iş hayatına dönük olarak düzenlenmesine katkıda bulunma "ilk sırada yer almaktadır. Bunu, "iş çevrelerinden okula proje sağlamada yardımcı olabilir" görüşü izlemektedir. Bu bulgular, okul-iş hayatı bütünleşmesinde ve MYO'larının gelişmesinde Danışma Kurullarının etkin bir rol üstlenebileceğine ilişkin inançları yansıtmaktadır. Bu inanç, böyle bir mekanizmanın oluşturulması ve aktif olarak devrede tutulmasının temelini oluşturabilir.

TABLO : 18
Danışma Kurulu İle İlgili Görüşlerin Dağılımı

Katkı Türü	Sayı
Bağış ve yardım toplayarak mali destek sağlayabilir	13
İş çevrelerinden okula proje sağlamada yardımcı olabilir	27
Öğretim programlarının iş hayatına dönük olarak düzenlenmesine katkıda bulunabilir	37
Staj ve uygulama yeri bulmada yardımcı olabilir	11
Diğer*	2
Hiç bir konuda yardımcı olamaz	-

* Mezunların istihdamına katkıda bulunabilir, öğretim elemanı temini vb.

ABD'li işadamı Elliman'ın da belirttiği gibi (Ekim : 1984); "ABD'deki meslek okulları ve teknik yüksek okulların çoğunun danışma kurulları vardır. Bu kurullara sahip olmak iyi bir fikir olmakla beraber, okulların, bu kurullardan gerçek anlamda yararlanmayı bilmeleri gerekir. Bu konuda sorumluluk herkesten önce eğitimcilere aittir".

Yerel danışma kurullarına ek olarak, YK/DB Proje Koordinatörlüğünce 1989 yılında "Endüstriyel Eğitim Projesi Politika Kurulu" oluşturulmuştur. Kurul, YK, MEB, DPT, eğitimciler, işveren ve işçi kesimi temsilcilerinden oluşmaktadır (YK/DB, 1989: 5-6). Ayrıca, Dünya Bankası uzmanları tarafından, ülkemizdeki tüm mesleki okulların yerel ticaret/sanayi kuruluşları ile danışma komiteleri kurmaları önerilmektedir (DPT, 1987: 15).

Bu gelişmelerin işığında, Danışma Kurullarının okul-iş hayatı bütünleşmesini sağlamada kurumsal bir yapı oluşturabileceği ve bu ilişkilere yeni bir boyut getirebileceği söylenebilir.

Sonuç

Son 10 yılda yeniden yapılanma dönemine giren MYO'larında, ticaret ve sanayi kesimiyle bütünleşme çabalarında da yeni atılımların gözlendiği söylenebilir. Özellikle, YK/DB Projesiyle gündeme gelen "Endüstriye Dayalı ğretim" ve "Danışma Kurulu" uygulamaları ile toplum hizmetlerine yönelik girişimler iş hayatı ile ilişkilere yeni boyutlar kazandırmıştır. Her ne kadar bugünkü ilişkilerin istenilen düzeyde bulunmadığı söylenebilir ise de, dışa açık ve rekabete dayalı ekonomik yapı için kritik önem taşıyan ara insangücü gereksinimi, okulların kaynak darboğazı ve mezunların istihdam sorunları, önümüzdeki yıllarda MYO'ları ile ticaret ve sanayi kesimini birbirine daha da yakınlılaştırabilir. Bu yakınlılaşma, MYO'larının giderek gelişmesi ve yaygınlaşması için de itici güç oluşturabilir.

neriler

1. Ticaret ve Sanayi kesimindeki deneyimli ve yetenekli elemanlardan yararlanma uygulamaları, özendirici önlemlerle genişletilmelidir.
2. Günün koşullarına uygun olarak çıkarılacak bir "Staj Yasası" ile stajlar yasal bir çerçeveye oturtulmalıdır.
3. MYO'larının akademik potansiyel ve tesislerinin, eğitim - ğretim hizmetleri dışında, toplum hizmetlerine yöneltilmesi konusunda okul yöneticileri, bir işletmeci gibi okullarının tanıtım ve propagandasını yapmalıdır.

4. Toplum hizmetleri için yeni birimler (Yetişkin Eğitimi Merkezi, Endüstriyle İlişkiler Birimi, Toplum Hizmetleri Merkezi vb.) oluşturularak, kurumsallaşmaya yönelinmelidir.

5. Kamu kurumlarıyla ilgili yönetmelik hükümlerinin uygulanması ısrarla izlenmeli ve güçlü kamu işletmelerinin olanaklarından eğitim amacıyla azami ölçüde yararlanılmalıdır.

6. Özel sektörle ilişkilerin geliştirilmesi için TÜSIAD, TOBB, TİSK, Ticaret ve Sanayi Odaları ve benzeri işveren örgütleriyle ortak çalışmalar yapılmalı, Türk Eğitim Vakfının (TEV) koordinatörlüğünden de yararlanılmalıdır.

7. Büyük ölçüde ilgi uyandıran "Danışma Kurulu" uygulamaları üzerinde titizlikle durularak, bu kurulların okul - iş hayatı bağlarının güçlendirilmesinde anahtar rol oynamasına ortam hazırlanmalıdır.

8. Meslek Yüksek Okullarıyla ilgili araştırmalar yaygınlaştırılarak sistemin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Akhun, İlhan. "Okul - Sanayi Ortaklaşa (OSANOR) Eğitimi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı, Yıl: 1987, Sayı: 2.

Akın, Cihangir ve Adem Uğur. "Kalkınmaya Dönük Bir Mesleki Teknik Eğitim Politikasının Yönlendirilmesinde Meslek Yüksek Okullarının Yeri ve Önemi", **Türkiye'nin Teknik ve Bilimsel Gelişmesinde Gelecek 10 Yılın Yükseköğretim Sorunları ve Sakarya'nın Yeri**. Sakarya: Mühendislik Fakültesi Matbaası, 1986.

Aydın, Mustafa. **Eğitim Yönetimi**. 2. Baskı. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi, 1988.

Bakanlıklara Bağlı ve Bakanlıklarla İlgili Kurumlarda Öğrencilerin Yapacakları Staj Çalışmalarını Düzenleme Yönetmeliği, 1 Haziran 1967 tarih ve 12610 sayılı Resmi Gazete.

Baloğlu, Zekai. **Türkiye'de Eğitim**. İstanbul: TÜSIAD, 1990.

Bircan, İsmail. "Türkiye'de Eğitim - İstihdam İlişkisi", **Planlama Dergisi**, Sayı: 16, Aralık 1984.

Bülbül, Sudi. "Eğitim Planlaması ve Harcamaları", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**. İstanbul: MEB Yayınları, 91, 1983.

- Cerych, Ladislaw. "Factors of Implementation, Achievement, and Failure in European Education Reforms", **Higher Education in Europe**, Vol. XII, No: 3, 1987.
- Commonwealth Universities Yearbook 1986 ve 1988**. Volume 1-2. The Association of Commonwealth Universities, London: The Association of Commonwealth Universities.
- Dawkins, J.S. **Higher Education: A Policy Discussion Paper**. Canberra: 1987.
- Diener, Thomas. "The Role of Community Colleges in the Development and Welfare of Societies: A Case Study of the U.S.A", **Quality of Education: Its Future Prospects in the Turkish Educational System**. Faculty of Education Hacettepe University, Ankara, 1985.
- Doğan, Hıfzı, C. Alkan ve İ. Sezgin. **Mesleki ve Teknik Eğitim Prensipleri**. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, 1980.
- DPT. **Üniversite, Araştırma Kurumları ve Endüstri Arasındaki Bağları Geliştirme Projesi. Nihai Rapor**. Ankara: 1989a.
- . **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1985 - 1989**. Ankara: 1985.
- . **Türkiye'de Eğitim ve Öğretim Sektörü İncelemesi**. Dünya Bankası Raporu Özet ve Değerlendirmesi. Ankara: Ocak 1987.
- Eide, Kjell. "The University into the 21st Century Planning Priorities: Western European Challenges", **Higher Education in Europe**, Vol. X, No: 2, 1985.
- Elliman, Peter J. (Çev. İ. Özdi). "Sanayici Gözüyle Mesleki ve Teknik Eğitimde Kritik Sorunlar" **American Education**, Ekim 1984. (Yayımlanmamış çeviri).
- Furth, Dorotea. "Short - Cycle Higher Education: Some Basic Considerations", (OECD, 1973, ss. 13-42).
- "Inventory of Non-Traditional Post - Secondary Educational Institutions", **Higher Education in Europe**, Vol. X, No: 1, 1985.
- IKV. **Teknolojik Gelişmeye Uygun Mesleki Eğitim**. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 1989.
- Karasar, Niyazi. **Önlisans Eğitimi ve Teknikeğitimde Uygulanabilirliği**. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, 1981.
- Karhan, Kemal. **Meslek Yüksek Okulları. (Çoğaltma)**, 1985.
- . **Ara İnsangücü. (Çoğaltma)**, 1983.

- Kavak, Yüksel. **Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Yükseköğretim Kurumlarının Çevreye Dönük Faaliyetleri**. Ankara: TOBB Yayını, 1990.
- Kaya, Y. Kemal. **Amerika Birleşik Devletlerinde Mesleki Teknik Eğitim**. Ankara: DPT, 1983.
- OECD. **Education in OECD Countries 1986 - 87**. Paris: 1989.
- **Universities Under Scrutiny**. Paris : 1987.
- **Industry and University: New Forms of Co-operation and Communication**. Paris: 1984.
- **Short-Cycle Higher Education in Search For Identity**. Paris : 1973.
- Otmanbölük, Naci ve Emin Yavuzşen. "Türk Sanayiinin Gelişmesinde Meslek Yüksek Okullarının Önemi", **Türkiye'nin Teknik ve Bilimsel Gelişmesinde Gelecek 10 Yılın Yüksek Öğretim Sorunları ve Sakarya'nın Yeri**. Sakarya: Mühendislik Fakültesi Yayını, 1986.
- Özgül, İlhan. **Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunları/Çözümler**. Ulusal/Evrensel Perspektif. Çıracılık ve Mesleki Teknik Eğitim Konseyi Hazırlık "Dokümanı. Ankara: MEB, Nisan 1990.
- Özel Sektöre Ait İşyerlerinde Staj Yapacak Öğrencilerin Staj Çalışmalarını Düzenleme Yönetmeliği**, 1969.
- Saatçioğlu, Ömer. "Endüstri - Üniversite - Devlet İşbirliği Sistemi", I. Bilim ve Teknoloji Şurasına Sunulmuş Tebliğ, 14 - 16 Mayıs 1990.
- Schultz, R.E. "Outreach Programmes in the United States Community Colleges" (OECD, 1973), ss. 315-39.
- Sørheim, Ingjaldo. "The Norwegian Regional Colleges", (OECD, 1973: 45-82).
- Şen, Nihat. "Meslek Yüksek Okullarının Yaygın Eğitim Programları Düzenlemesi, Uygulaması ve Okulların Çevre İle İşbirliği Sorunları", **Türkiye'nin Teknik ve Bilimsel Gelişmesinde Gelecek 10 Yılın Yükseköğretim Sorunları ve Sakarya'nın Yeri**. Sakarya: Mühendislik Fakültesi Yayını 1986.
- Tosun, Kemal. "İş Hayatı - Üniversite İşbirliği", I. Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, C. 4, No. 1, Kasım 1975.
- Ural, Oktay. **Meslek Yüksek Okulları Sistemi**. Çoğaltma. 1983.
- Ünal, L. Işıl. "Üniversite Mezunlarının İstihdam Sorunları"- **Eğitim ve Bilim**, Cilt: 14, Sayı: 76, Nisan 1990.

Yıldız, Gültekin ve Cihangir Akın. "Eğitimde Üniversite - Sanayi İşbirliğine Doğru",
II. Ulusal Üniversite - Sanayi İşbirliği Sempozyumu. Bildiri
Özetleri. Kayseri, 23-25 Haziran 1988.

YÖK/Dünya Bankası Endüstriyel Eğitim Projesi (II). Endüstriyel Eğitim Projesi Politi-
ka Kurulu Dokümanı, (Çoğaltma), 1989.

YÖK. Yükseköğretimdeki Gelişmeler (Kasım 1981 - Kasım 1988). Ankara:
1988.